

ملاحظات راهبردی توسعه بخش اکتشاف منابع هیدروکربوری کشور

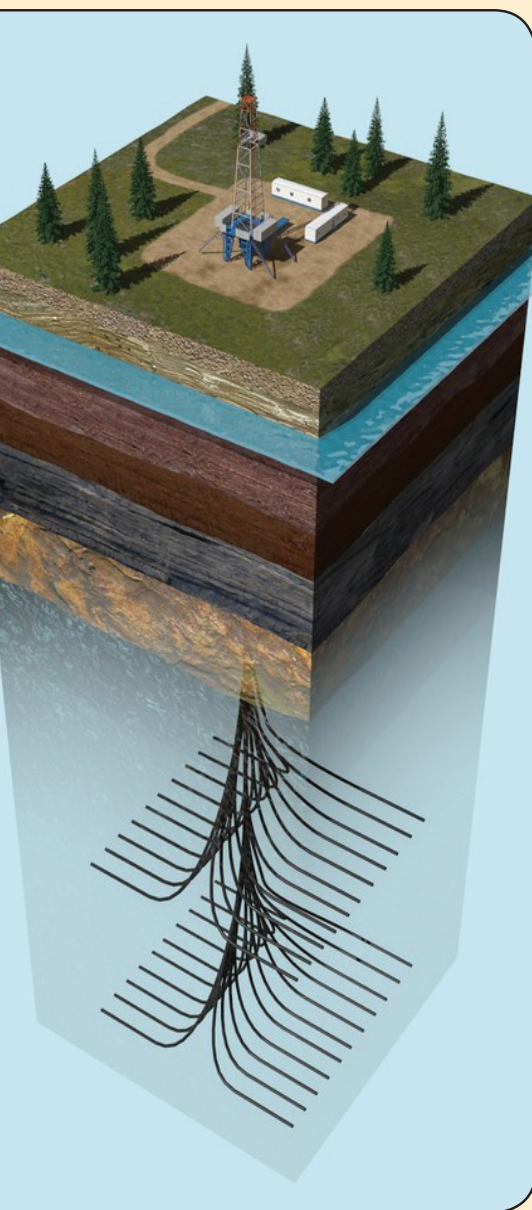
البته هر چند دوره اوج اکتشافات نفتی در کشور گذشته است اما عملکرد سال‌های گذشته حکایت از موفقیت نسبی این بخش دارد. مقایسه میان هیدروکربور مایع اکتشافی در جای کشور طی سال‌های پس از انقلاب اسلامی با تولید تجمعی هیدروکربور مایع بیانگر آن است که طی این دوران به ازای هر یک بشکه مایعات تولیدی، بیش از ۳ بشکه جایگزین شده است. لازم به ذکر است متوسط نرخ جایگزینی نفت خام در سایر کشورهای جهان در دهه ۲۰۰۰ به کمتر از نیمی رسیده که این امر بیانگر آن است که نرخ جایگزینی در ایران حدود ۶ برابر متوسط جهانی است.

همچنین بر اساس برنامه‌های تنظیم شده بخش اکتشاف در برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه، شرکت ملی نفت ایران می‌بایست طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۴ در مجموع حدود ۱۲ میلیارد بشکه معادل نفت خام به ذخایر نفت و گاز قابل استحصال کشور می‌افزوده که عملکرد اکتشاف طی این سالها ۲/۸ برابر بوده است. لذا با توجه به اینکه اکثر میادین بزرگ نفتی کشور در نیمه دوم عمر خود بسر می‌برند، اهمیت بخش اکتشاف به عنوان پشتوانه تولید و توسعه دو چندان می‌شود. بنابراین در ادامه ملاحظات راهبردی برای توسعه بخش اکتشاف منابع هیدروکربوری کشور ارائه می‌گردد.

۱- با توجه به گستردگی اکتشافات نفتی در سال‌های گذشته، امکان افزایش تولید کشور با استفاده از منابع جدید کشف شده مهیا می‌باشد. لذا

بررسی میزان اکتشافات هیدروکربوری طی دهه‌های گذشته بیانگر آن است که اوج اکتشافات نفتی و گازی جهان از اواخر دهه ۱۹۵۰ آغاز و تا انتهای دهه ۱۹۷۰ میلادی ادامه پیدا کرده است. در حال حاضر اغلب ساختارهای بزرگ مورد کاوش قرار گرفته است و بر خلاف گذشته، دیگر نمی‌توان انتظار کشف میادینی با مشخصات آنچه در سالیان گذشته حاصل می‌شده را داشت. امروزه روند اکتشاف نفت خام به سوی ساختارهای پیچیده‌تر، لایه‌ها و نواحی عمیق خشکی و دریا و منابع غیرمرسوم نفت و گاز سوق پیدا کرده است. البته در این میان، تحولات تکنولوژیک و خلق فناوری‌های نوین اکتشافی در طی سالیان اخیر باعث شده تاريسك و هزینه‌های عملیات‌های اکتشافی در جهان کاهش چشمگیری داشته باشد. به طوری که تعداد چاه‌های اکتشافی ناموفق از دهه ۱۹۹۰ تا کنون در شرکت‌های نفتی که خود را به آخرین تکنولوژی‌های روز مجهز کرده‌اند، بیش از ۸۰ درصد کاهش یافته است.

بررسی میزان اکتشافات انجام شده طی بیش از یکصد سال اخیر در ایران نیز نشان دهنده آن است که دوران طلایی و اوج اکتشافات نفتی کشور طی سال‌های ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۷ شمسی رخ داده است. این دوران از مهمترین و پربارترین سال‌های اکتشاف نفتی در ایران بوده و در مجموع حدود ۴۵ درصد از کل ذخایر در جای کشور در این دوره به اثبات رسیده است.

مناسب است. میادین اکتشافی جدید به تدریج وارد مدار تولید و توسعه شوند تا بتوان بیش از پیش جایگاه ایران در بازارهای جهانی نفت و گاز را تقویت نمود.

۲- یکی از رویکردهای مناسب اتخاذ شده توسط بخش اکتشاف در سال‌های اخیر، اولویت به انجام فعالیت‌های اکتشافی در مناطق مرزی و مشترک با سایر کشورهاست. این رویکرد اصولی می‌بایست طی سال‌های آتی تقویت و تا اکتشاف کلیه ساختارهای مرزی خشکی و دریایی ادامه یابد. لازم به ذکر است در سال ۱۳۹۰ کلیه فعالیت‌های حفاری اکتشافی دریایی در مناطق مرزی صورت گرفته است. ضمن اینکه ۶۱ درصد حفاری‌های اکتشافی صورت گرفته و ۶۷ درصد تعداد چاه‌های در حال حفاری در خشکی در مناطق مرزی انجام گرفته است.

۳- فعالیت‌های اکتشافی به دلیل ریسک بالا نسبت به سایر بخش‌های صنعت نفت از جذابیت کمتری برای سرمایه‌گذاری برخوردار است. همچنین شرایط بین‌المللی موجود، صنعت نفت را به استفاده بیشتر از توان داخلی سوق داده است. لذا شایسته است قراردادهای سرمایه‌گذاری در بخش اکتشاف منابع هیدروکربوری به گونه‌ای بازنگری و تنظیم گردند که امکان فعالیت و حضور بخش خصوصی داخلی که از توان مالی و قدرت ریسک‌پذیری کمتری نسبت به شرکت‌های بین‌المللی برخوردارند را مهیا سازد.

۴- با توجه به محدود شدن اکتشاف به مناطق پیچیده‌تر، عمیق و دریایی می‌بایست توجه به دو مقوله به کارگیری و حفظ نیروی انسانی زنده و استفاده از تکنولوژی‌های نوین بیش از پیش در دستور کار قرار گیرد.

۵- در صورتی که بتوان مرحله توصیف میادین را به فعالیت‌های اکتشافی مدیریت اکتشاف شرکت ملی نفت ایران افزود، می‌توان هزینه‌ها و ریسک مرحله توسعه را به‌طور قابل ملاحظه‌ای کاهش داد. در واقع با توصیف کامل‌تر میدان در مرحله اکتشافی و تحویل آن برای توسعه می‌توان از هزینه‌های مترتب بر ریسک توسعه که در قراردادهای منظور می‌شود کاست.

۶- طی سال‌های گذشته دانش زمین‌شناسی پیشرفت‌های قابل توجهی کرده، به طوری که امکان موفقیت عملیات‌های اکتشافی را بسیار بیشتر کرده است. لذا لازم است رشته‌های دانشگاهی مرتبط با مهندسی اکتشاف نفت با در نظر گرفتن این تحولات به‌روز شوند. همچنین لازم است دوره‌های آموزشی لازم برای کارکنان بخش اکتشاف در شرکت ملی نفت ایران در این زمینه‌ها برنامه‌ریزی شود.

۷- نیاز امروز کشور در بخش اکتشاف با توجه به اولویت‌های مالی موجود، جستجوی منابع هیدروکربوری به‌ویژه در نواحی مرزی است که قابلیت تولید و بهره‌برداری از آنها وجود داشته باشد. البته مطالعات اکتشاف منابع غیرمتعارف با استفاده از تکنولوژی‌های نوین نیز می‌بایست در برنامه‌های میان مدت و درازمدت وزارت نفت گنجانده شود که اقدامات خوبی در این زمینه در حال شکل‌گیری است.

سردبیر